

ויש שכתבו לתרץ שהרמב"ם מודה בפת, מתוך שראוי לחמץ בה עיסות אחרות והרי תחזור להיות אוכל אדם, לפיכך לא פקעה ממנה דין 'אוכל' לענין קבלת טומאה. וכמו שכתב הר"ן (מה) לענין איסור חמץ בפת שעייפשה שלא פקע ממנה הואיל וראוי לחמץ בה עיסות אחרות (עפ"י דובב מישרים ח"א קכה; שו"ת אחיעזר ח"ב יא, יא. עע"ש בהרחבה).

וכתב שם באחיעזר שתירוצו הצל"ח דחוק בפשט הגמרא, כי לא משמע שחזרו מההנחה הפשוטה של המקשה שהיא מקבלת טומאה רק אמרו שאין מצווים בשמירתה כיון דעפרא דעלמא היא. וכן בחזון-איש (מכשירין ט, ז) הקשה מכאן ולא תירץ. [ובמקום אחר (דמאי טו, א) נראה שנקט שסברת 'ראוי לחמץ בו עיסות אחרות' אינה מועילה לענין טומאת אוכלין, ולכך לא תירץ כאחרונים. וע"ע חזו"א או"ח קטז, ג ובשבת הלוי ח"א קנב, ד. וצ"ע]. ואולם בדברי המאירי כאן נראה שמפרש כהצל"ח.

עוד יש לומר שתלוי הדבר במחלוקת תנאים (בע"ז טז) לענין איסורי אכילה, האם די בביטול מאכילת אדם או דוקא מאכילת כלב, ויתכן שהוא הדין לענין קבלת טומאה נחלקו, והברייתא כאן אליבא דרבי מאיר המצריך שייפסל מאכילת כלב, אבל להלכה די בפסול מאכילת אדם (עפ"י שיעורי הגרשו"א להלן מה: ואכן המאירי להלן מפרש ברייתא זו כר"מ מטעם אחר).

וע"ע אמרי בינה דיני פסח ה; מרחשת ח"א ד; משך חכמה שמיני יא, לד; דבר שמואל כאן.

דף טז

'רב אמר דכן ממש ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים'. על שאר מחלוקות בדומה לזה אשר נחלקו רב לשמואל, אם 'ממש' אם לאו – ע' במובא בסוטה יא.

'דכן ממש'. ואם תאמר, הלא אפילו עצים ולבונה של הקדש מקבלים טומאה משום 'חיבת הקודש', ולדעת התוספות זהו דין תורה, אם כן למה נגרעו משקים מהם? וכתבו התוספות (בזבחים לד. ובחולין לו סע"ב) שדין 'חיבת הקודש' נלמד מוהבשר – לרבות עצים ולבונה, שגם הם נחשבים כמו בשר, הלכך אין שייך זאת אלא בדבר מוצק הדומה לאוכל, אבל לא נתחדש לעשות המשקה כאוכל. ומהאחרונים הקשו על חילוק זה מכמה מקומות (ע' פנ"י; עמודי אור קיט; מקדש דוד לו, א; חדושי הגר"ז זבחים לד בשם הגר"ח).

ויש שנתנו טעמים אחרים; אין שייך 'חיבת הקודש' אלא בעצים ולבונה הראויים למזבח, משא"כ משקי בית המטבחים שאינם עולים על המזבח (עפ"י פני יהושע); 'חיבת הקודש' מועילה רק בדברים שאינם מקבלים טומאה מפני שאינם חשובים, ובגלל היותם של קודש נחשבים הם לקבל טומאה כאוכל, משא"כ משקים שאין בהם חוסר חשיבות שהרי ראויים לשתייה אלא גזרת הכתוב היא שאינם מקבלים טומאה – אין מועילה להם 'חיבת הקודש' לטמאם (עפ"י מנחת חינוך קמה. וע"ע מקדש דוד לו).

'מי אמר שמואל דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן, קרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל?' לא הקשו קושיא זו על רבי מאיר שאומר שהמשקים מיטמאים ואינם מטמאים אחרים מן התורה – כי אפשר שרבי מאיר מודה שמשקים מיטמאים קדשים מהתורה, והרי הכתוב הזה מדבר בקדשים. ואולם שמואל אמר בפירוש שאינם מטמאים קדשים (תוס' רבנו פרץ; רש"ש. ונרמז בדברי רש"י. וע"ע בספר אור חדש).

א. אמנם רבי ירמיה שפירש משנתנו שרבי מאיר הולך לטעמו, מפרש בדעת רבי מאיר שטומאת משקים לטמא אחרים, אפילו בשר קודש – מדרבנן. אך מדברי רבי מאיר בעצמו אין הוכחה לכך, לכן לא הקשו על רבי מאיר. תור"פ.

ב. יש אומרים בשיטת הרמב"ם שלהלכה משקים מטמאים חולין מדרבנן אבל קדשים – מדאורייתא (ע' צל"ח).

(ע"ב) 'דם שנטמא וזרקו – בשוגג הורצה במזיד לא הורצה'. כתב רש"י (בגטין נד.) שאיסור זריקת הדם במזיד – מדרבנן, אבל מן התורה, הואיל והציץ מרצה – זורק הדם אף לכתחילה (וכן כתבו התוס' להלן נט: עה. ד"ה הא, ובזבחים צב. ד"ה שלנה. וכן נקט החזו"א (קדשים, קמא סוס"י כו. וע"ש זבחים ד, יא; או"ח קכד לדף טז: במכתב). וע' בקרן אורה בזבחים צב שהגיה בדברי התוס').
 ויש חולקים וסוברים שריצוי ציץ אינו מועיל אלא בדיעבד, שאם זרק – הורצה, אך לא לכתחילה (ע' ברש"י להלן לד: ד"ה אי אמרת. [וכבר הקשו בתוס' חכמי אנגליה (כאן) מדברי רש"י עצמו]. וכ"כ באור שמח (קרנן פסח ד ובמש"ח פר' שלח) בדעת הרמב"ם. וכן מבואר מהירושלמי – חזו"א זבחים ד, יא.
 וע"ע: שיטמ"ק זבחים כב: בהשמטות; גודע ביהודה קמא אה"ע פב, טו; מנחת ברוך קו, ב; חונן דעה יומא עמ' נז; ברכת אברהם כאן.

*

הנה קטעים מלוקטים מתוך דברי הרש"ר הירש ז"ל (בסוף סדר שמיני), אודות עניני טומאה וטהרה.
 '...כל שורה בהלכות טומאת מגע מעידה, שהטומאה איננה חלאה, מיסטית, מאגית, חומרית – אם כי לא נתפסת – העוברת לאדם ולחפץ על ידי מגע במת, בנבילה ובחולה; אלא הנושאים הנידונים בהלכות אלה – הם ויחסיהם – מייצגים תפיסות ומושגים; הם הם הבאים על תיקונם על ידי הלכות טומאת מגע... טומאת משא, במקום שהיא נוהגת, חמורה מטומאת מגע; וזאת אף על פי שהנושא רק גורם מרחוק להנעת החפץ המטמא וכו' וכו'. נראה לנו שברור מכל זה שהטומאה איננה דבר ממשי הדבק בחומר – אלא היא רעיון, מושג ותפיסה; היא קשורה ליחסי אנשים ודברים; ואם אלה בטלו או טרם נתקיימו, תעבור גם הטומאה – או לא תחול כל עיקר... (וכאן מרחיב הרב וצ"ל על הרעיונות המתבטאים בהלכות טומאה, טומאת מת ונבלה ושרץ, טומאת כלים ואוכלין ומשקים).

... עתה נתאר לעצמנו את הלכות טומאה וטהרה בהגשמתן. אמת, הלכות אלה נוהגות חובה רק ביחס למקדש וקדשיו; מי שאינו כהן מותר לו לנגוע בטומאה בחייו הרגילים; אף אין איסור 'לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל' (נדה ו:). אך כל ישראל היו מפורשים ביכורים, תרומה, חלה, מעשר שני – הטעונים שמירה בטהרה. גדולה מזו: כל אדם חייב 'לטהר את עצמו ברגל' (ראש השנה טז:); והעליה הלאומית למקדש – שלוש פעמים בשנה – הניחה את היסוד לכך שדיני טומאה וטהרה יתפשטו בכל חיי האומה, שהרי הכל היו שומרים על הכל שתישמר הטהרה בכל ימות השנה – בהתחשב בצורכי אותם שבועות גדולים. עתה נצייר לעצמנו חיים לאומיים מלאים – במלאכתם, ביצירתם ובמסחרם, בחיי העם ובחיי הבית – והנה הכל תחת שלטון דיני טומאה וטהרה; או אז נבין את ההשפעה המוסרית המעדרת שנודעה לדינים אלה, על הכלל ועל הפרט. קידוש האדם בחירותו המוסרית מתפשט על כל מעשי ידיו. המלאכה והאומנות הן בשירות ייעודו של האדם – הקרוב לה' והחופשי במוסרו. האיזמל והמחט, הנול וסיר הבישול משועבדים לתורת המוסר – וזו מקדשת את כל החיים ממרומי הר המוריה. אחרון הפועלים והפועלות מתרומם על ידי ההכרה הממלאת את לבו; כולם יודעים שעבודתם היא מעשה מוסרי לשם תכלית מוסרית; והם תורמים את חלקם למילוי התפקיד האנושי – ברוח התורה השולטת

במוריה. תחת שלטון דיני טומאה וטהרה תיתם ניבזות ובהמיות, ייעלם בוז עצמי וניוון; והכל זוקפים את קומתם כדי לברוא לתורה גוי קדוש של אנשי קודש. וכך אנחנו מוצאים עוד בשחר ימי האומה: בחירי ישראל היו משעבדים את כל חייהם להלכות טומאה וטהרה – שנאמרו בעיקרם ביחס למקדש וקדשיו; היו 'אוכלים חוליהן בטהרה', וגם הנאתם הרגילה והיום-יומית היתה בטהרה; כביכול כל חייהם היו מסביב למקדש ובנוכחותו; בכל עיסוקם, בכל משאם ומתנם עם אנשים ודברים, היו מזהירים על הייעוד הקדוש של האדם. וכך אנחנו מוצאים כבר בימי שאול ודוד (שמואל-א כב; כא;ו): אף חיילים פשוטים – כפי שאומרים היום – היו מקיימים דיני טהרה בחייהם הרגילים; ומוכח מן הפסוק האחרון שהובא כאן שהיו שומרים הלכות אלה בכל חומרתן: היו אוכלים חוליהם לא רק על טהרת תרומה אלא אף על טהרת הקודש. כך זכו שויהיו כלי הנערים קדש: כל דבר שבסביבתם היה טהור – לא רק מנקודת מבט של תרומה – אלא אף מנקודת מבט של קודש (שהרי הדברים היו נוגעים שם ל'לחם קודש').

אנשים אלה שהקיפו בכל חייהם על שמירת דיני טהרה וטומאה, נקראו בתקופה מאוחרת 'חברים'. הללו היוו 'חברה' חופשית ופתוחה; וכל אדם שקיבל על עצמו 'דברי חברות' בפני שלושה יכול להתקבל לחברתם (עי' בכורות ל:). דברי חברות כללו גם הקפדה יתירה על שמירת הלכות מעשר. אולם הקפדה על שמירת דיני טהרה ומעשר היתה רק הסמל האופייני של החברה. ברור מכל המקורות של תקופת המשנה והתלמוד שהקפדה על שמירת כל תורת המוסר היתה אופיינית ל'חבר'. הם היו חברה עממית חופשית ופתוחה; והם ראו את תפקיד חייהם בלימוד תורה וקיומה. כבר ראינו שחברות היתה רווחת עוד בשחר ימי האומה. אם אין אנחנו טועים בכל תפיסתנו, היוו אלה בכל עת את הגרעין של חיי העם, אנשים נחבאים אל הכלים, שהתעלו לשיא מדרגות המוסר. סופרי קורות המלכים אינם מזכירים אותם; רק פה ושם הם רומזים להם. רק מקירבם יכלו לצאת דמויות כאלקנה וחנה, כשמואל ודוד; רוח הנבואה שהאירה בעיתות הידרדרות המלוכה, יכלה לצאת רק מהם; הם הם פתרון החידה של עצם הקיום של דמויות כגון אלו.

החברים נקראו גם 'פרושים' – על שם פרישותם מכל טומאה (עי' חגיגה יח:). אולם הפרושים עצמם – יותר מכל אדם אחר – היו בזים ולועגים וזורקים מרה בכל ההופכים פרישות לצביעות, שמסכה של פרישות על פניהם וצדקנות של פרישות בפיהם; לא היה כמוהם אויב מושבע של כל התחזות צדקנית דרך כלל. אף הם מסרו לנו סימנים מובהקים של שבעה מיני פרושים צבועים (עי' סוטה כב:); יחד עם 'חסיד שוטה', 'בתולה צליינית' ו'אלמנה שובבית' (המתגאה בצדקתה), 'קטן שלא כלו לו חדשיו' הרי כולם קרויים 'מבלי עולם' (שם כא:כב). ופרק זה מסיים במאמר גדול: 'דמטמרא מטמרא ודמגליא מגליא, בי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי'; הוה אומר: הנסתרות נעלמות מבני אדם, ורק הגלויות ידועות להם; אך דין שמים יפרע מאלה המתכסים בטליתות ומתראים בפרושים. וכבר אמר ינאי המלך לאשתו: 'אל תתיראי מן הפרושין ולא ממי שאינן פרושין, אלא מן הצבועין שדומין לפרושין, שמעשיהן כמעשה זמרי ומבקשין שכר כפנחס' (שם). הדרגה הראשונה של אותה אכילת חולין בטהרה, נשארה הרגל חיים של כל העם היהודי – ועדיין היא מאפיינת כל יהודי שומר מצוות. הרי זו נטילת ידים שלפני כל סעודה. בבכורות ל: אמרו שהקבלה לנטילת ידים היא תנאי קודם לקבלת שאר חובות טהרות; וקבלה ראשונה זו לחברת הטהרות קרויה קבלה 'לכנפים'. ברור מרש"י שם, מערוך (ערך כנף) ומרמב"ם (הל' מטמאי

- ג. רבן גמליאל אומר (תרומות ח,ח), תרומה תלויה לא יחדש בה דבר; אינו זקוק לשמרה במקום המוצנע וגם לא יביאנה למקום התורפה. וכן הלכה (רמב"ם תרומות יב,ד; מאירי).
וכן פסק הרמב"ם (חמץ ג,ד) שהתלויה אינה נשרפת עם הטמאה בפסח אלא תישרף לעצמה.
ד. לדעת המתיר לטמא תרומה תלויה, מותר כמו כן לשורפה אלא שאין חיוב בדבר כתרומה טמאה (עפ"י תוס' כ: ד"ה הא. [בספר שערי ישר (א,יא) תמה אם מותר לשרפה מדוע אין חיוב בדבר מצד ספק מצות עשה. וב'קובץ ענינים' יישב דבריהם לפי מה שצדדו התוס' בשבת (כה.) ששריפת תרומה מדרבנן]. ואולם בתוס' רי"ד (שם) מבואר שאין התר אלא לטמאה ורק אז לשורפה.
ה. משמע שמותר לשרוף תלויה עם תלויה הגם שיתכן שזו טמאה וזו טהורה. עפ"י שו"ת הרדב"ז ח"ה א'תקיו (ע"ש); משמרות כהונה ומאור ישראל להלן כ. וע' בשפ"א (שם).

- ה. תרומה וקדשים ההולכים לאיבוד, כגון חבית של תרומה שנשברה ואי אפשר להצילה; רבי אליעזר אוסר לטמאה אפילו במקום הפסד מרובה, ואעפ"י שהיא עומדת להיטמא מאליה, כגון שהיין נשפך והולך לתוך חולין טמאים וייאסרם. ורבי יהושע מתיר לטמאה ביד.
לדעת רבי יוסי לא התיר רבי יהושע אלא במקום הפסד מרובה. ולרבי מאיר מותר בכל אופן, כגון תרומת חמץ העומדת לשריפה, מותר לשורפה עם תרומה טמאה.
א. הלכה כרבי יהושע המתיר לטמא בידיים תרומה הנאבדת (רמב"ם תרומות יב,ד). והלכה כרבי יוסי, הלכך תרומת חמץ הנשרפת בערב פסח קודם חצות – לא ישרפנה עם הטמאה.
ב. יש מי שכתב שגם לרבי מאיר אין התר אלא במקום הפסד ממוון, שחוסך עצים בכך שעושה מדורה אחת ולא שתיים, אבל בלאו הכי – אסור (תוס' רבנו פרץ להלן כ). ויש מתירים בכל אופן (ע' צ"ח אות נב בדעת רש"י).
ג. תרומה בזמן הזה שלא הוכשרה לקבל טומאה, והרי אין לה אוכלים וסופה לאיבוד – נראה שאין איסור לאבדה ביד. וטעם הדבר מפני שחוששים לתקלה הלכך צריך לקבורה. אך לשורפה נראה שאסור כיון שאפשר בקבורה, ושריפה נחשבת בזיון יותר מקבורה. וכן אסור לטמאותה שהרי אין צורך בדבר (עפ"י חזון איש שביעית ה,י).

- ו. בשר קודש שנטמא במשקים טמאים; לרבי מאיר טומאתו מדרבנן, ולרבי יוסי (אליבא דרבי עקיבא) מדאורייתא (וכדלהלן). לפי שניהם מותר לשורפו עם בשר שנטמא באב הטומאה – כעדות רבי חנינא סגן הכהנים.
מדברי התוס' מבואר שלדעת רבי יוסי עצמו (יה): שמשקים אינם מטמאים אחרים מדאורייתא, וגם אוסר לטמא קדשים הטמאים מדרבנן – אסור לשורפו עם בשר טמא.
הנצי"ב תמה על כך ופירש באופן אחר. ולפירושו אין דעה הסוברת שבשר שנטמא במשקים טמאים יהא אסור לשורפו עם בשר טמא.

דף טז

- כט. א. האם טומאת משקין מדאורייתא או מדרבנן? אלו נפקותות מבוארות בסוגיא בשאלה זו?
ב. אלו משקים מכשירים לקבל טומאה, תלושים או מחוברים או שניהם?
ג. דם קדשים / דם התמצית – האם מכשירים לקבל טומאה?

א. נחלקו תנאים ואמוראים בטומאת מגע של משקים (להוציא מעינות הוב ודם המת וכדו'), האם עיקר טומאתם מדאורייתא (וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא) או מדרבנן (ויטמא מוסב על האכל שבאו עליו המשקים שהוא מוכשר לקבל טומאה ואם יבוא עליו שרץ - יטמא). וגם בהנחה שטומאת עצמם מדאורייתא, האם הם מטמאים אחרים מדאורייתא (יטמא - יטמא. ית.), ושמה מטמאים מדאורייתא אפילו כלים (כך יש לדרוש מסמיכת כל כלי יטמא) או רק אכלים; -

נפקא מינה לענין ספק; רבי מאיר אומר, ספק משקין ליטמא (= טומאת עצמם) - טמא. לטמא אחרים - טהור. וכן היה רבי אלעזר (אליעזר) אומר כדבריו. [וכן סובר רבי יוסי שמשקים אינם מטמאים אחרים דבר תורה. עפ"י גמרא להלן ית:]. רבי יהודה אומר: לכל טמא [בין לטמא אכלים בין לטמא כלים]. ואין תנא אחר שסבר כן, ואף רבי יהודה חזר בו מדבריו, שאין משקים מטמאים כלים מהתורה (עפ"י גמרא להלן יז: כ.). רבי יוסי [בשיתת רבי עקיבא רבו. ית: וכן אמר רבא לעיל יד: לשמוע מדברי רע"ק במשנתנו] ורבי שמעון אומרים: לאוכלים - טמאים, לכלים - טהורים.

א. משמע מפרש"י שמדובר בספק טומאה ברשות היחיד, ואעפ"כ אם הטומאה מדרבנן - ספקו

טהור (וע' פני יהושע וש"מ).

ויש אומרים שלענין טומאת עצמם ספק טמא אפילו ברשות הרבים ובדבר שאין בו דעת לישאל. הלכה מיוחדת היא במשקים שספקם טמא, ולא משום הלימוד מסוטה (מהגרש"ק - עפ"י פיה"מ לרמב"ם טהרות ד, ט ופירוש הרא"ש, וכ"כ להוכיח מהירושלמי סוף תגיגה. ואולם בתור"ד משמע שבדבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור).

ב. ספק משקים לטמא אחרים שטהור, אין חילוק בין ספק בנגיעה ובין משקים מסופקים שנגעו

בודאות (כן משמע ברמב"ם הל' אבות הטומאה יד, ז-ח. ע' בספר הליכות אליהו).

נפקותא נוספת: משקי בית המטבחים שבעזרה; יוסי בן יועזר העיד שהם טהורים. לפירוש רב 'טהורים' ממש, שסובר כל עיקר טומאת משקים - מדרבנן היא, ולא גזרו על אותם משקים משום הפסד קדשים. ודוקא במים ודם לא גזרו לדעת רב, אבל שמן ויין - מטמאים (יז.). ושמואל פירש 'טהורים' - מלטמא אחרים, אבל טומאת עצמם יש להם. סבר טומאת עצמם דאורייתא וטומאת אחרים מדרבנן. ומשמע בגמרא כאן שלדעת הסוברים טומאת משקים לטמא אחרים מדאורייתא - משקי בית המטבחים שבעזרה מטמאים (ע"ע להלן). עוד מבואר בגמרא שיתכן ויש דעות החולקות על יוסי בן יועזר וסוברות שמשקים של בית המטבחים טמאים גם אם טומאת משקים בעלמא מדרבנן.

א. הרמב"ם (אבות הטומאה פ"ז ופ"ד ה"ז) פסק שטומאת משקין עצמה מהתורה, וספק משקין ליטמא

- טמא, לטמא אחרים - טהור [ויש אומרים בדעתו שמשקים מטמאים קדשים מהתורה. ע' צ"ח כאן]. ואף על פי כן פסק (טומאת אוכלין י, טז; פסוה"מ א, לו) שמשקי בית המטבחים, דם או מים, טהורים ממש - שהלכה כרב באיסורים (וכרב פפא להלן יז: וע"ש רש"י ותוס' ומהרש"א שם וע"ע בצל"ח).

עוד בדין משקי העזרה - להלן יז.

ב. נפקותא נוספת אפשרית - לענין הכשר לקבלת טומאה על ידי מים תלושים, וכדלהלן.

ב. מבואר בגמרא שלפי הדעה הסוברת טומאת משקים מדרבנן, ישנם שני לימודים לכך שהמשקים מכשירים לקבל טומאה; לימוד אחד על מים המחוברים לקרקע (מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים - יטמא). ולימוד נוסף על מים תלושים (וכל משקה אשר ישתה בכל כלי - יטמא). וצריכים לכך שתי דרשות, מפני שיש חשיבות מסוימת לכל אחת מהצורות הללו של המשקין.

א. משמע שלדעת האומרים טומאת משקים דאורייתא, וכל משקה... יטמא - יטמא ממש, אין

מים תלושים מכשירים לקבל טומאה מהתורה [אלא מדרבנן מחוץ למקדש] (עפ"י תוס' להלן כ.

ד"ה לא וד"ה ובשעת, וחולין לו: וע' גם זכר יצחק ח"ב מו, ד).

ויש אומרים שגם לפי שמואל (וכן הלכה) שטומאת משקים מדאורייתא, מים תלושים מכשירים (ערימב"ם טו"א ב, ח וכו"מ; לקוטי הלכות בדעתו).

ב. הכשר המים המחוברים חל כאשר העלה האוכל מן המים ותלשו, אבל אם נגע בעודו במים אינו מוכשר (עפ"י ריב"א בתוס'; ר"ש, מובא בכס"מ טו"א ב, ח. וכו"כ שם בדעת הרמב"ם).

ויש מהראשונים שכתב שדין זה שנוי במחלוקת התנאים, ולדעות הסוברות שמים מחוברים מכשירים, הוא הדין בעודם מחוברים (עפ"י מאירי. וכתב שלהלכה מכשירים).

ג. משמע בתוס' (כ. ד"ה ובשעת) שהגדרת 'תלושים' נקבעת לפי שעת ביאת המים על המאכל, ולא בשעת חלות ההכשר – כגון בהמה שהעבירה בנהר ושחטוה, בשרה נחשב מוכשר על ידי מחוברים (וכ"כ שם בחדושי הר"ן ורבנו דוד. ובחזו"א (קכד) הקשה על טעם הדבר).

ג. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: משקי בית המטבחים שבעזרה אינם מכשירים לקבל טומאה (בין מאכל של קדשים בין חולין. עפ"י תוס' כ. ד"ה אלא). והעמידו דבריו בדם קדשים שאינו מכשיר (על הארץ תשפכנו כמים – דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר). ובגמרא להלן (כ.) משמע שנקטו כפשוטם של דברים, שכל משקה שבבית המטבחים אינו מכשיר (וזה כדעת שמואל שאין מים תלושים מכשירים מהתורה הלכך בעזרה העמידו הדבר על דין תורה. עפ"י תוס' כ.).

א. הרמב"ם (טומאת אוכלין י, טז) פסק שכל דם ומים של בית המטבחים אינו מכשיר לקבל טומאה [ואעפ"י שלדעתו (ב, ח) עיקר הכשר מהתורה במים תלושים – שהלכה למשה מסיני היא שמשקים של בית המטבחים אינם מכשירים. ע' בגמ' להלן יז: לב אריה חולין לו:]. וי"א בדעתו שדם קדשים אינו מכשיר בשום אופן, ואילו מים שנטמאו כשיצאו מהעזרה – מכשירים (עפ"י הנצי"ב).

והתוס' (להלן כ. ובחולין לו:) צדדו שמים תלושים של בית המטבחים אינם מכשירים [וכפי הדעה שמים תלושים אינם מכשירים מהתורה], אבל מים שבקרקע מכשירים. ונראה שדם קדשים בכל אופן אינו מכשיר לכולי עלמא [אף לשמואל] משום שאינו נשפך כמים (עפ"י חזו"א קכד).

ב. דם של קדשים שנפסלו – מכשיר ומטמא, שהיהו 'נשפך כמים' (עפ"י תוס' יז: ד"ה אבל). דם התמצית (= היוצא ע"י מיצוי), בין בחולין בין בקדשים אינו מכשיר (כי הדם הוא הנפש – דם שהנפש יוצאת בו אינו קרוי דם).

על מה הציץ מרצה – ע' בזבחים כב ובמנחות כה.

על השוה והשונה בפיוגול ובנותר ובטמא – בזבחים מה.

דף יז

ל. א. האם משקים שבמקדש מקבלים טומאה ומטמאים אחרים?

ב. מה היו שאלות חגי הנביא לכהנים כדי לבדקם בהלכות טומאה וטהרה? והאם השיבוהו הכהנים נכונה?

א. העיד יוסי בן יועזר על משקים שבעזרה שהם טהורים. מבוואר בגמרא לעיל (טז). וכן משמע מסתימת הסוגיא להלן יט: ובתד"ה ונימא) שאם טומאת משקים דאורייתא – משקים שבעזרה טמאים [ויש תנאים הסוברים כן. ואפשר שיש סוברים טומאת משקים מדרבנן ואעפ"כ גזרו טומאה אף על משקים שבעזרה ודלא כיוסי בן